

УДК 340.624.6:614.841

Колесніков В.В.

к.ю.н., доцент, ст. викладач
кафедри кримінально-
правових дисциплін
криміналістики Харківського
національного університету
внутрішніх справ

Особливості огляду трупа на місці пожежі

Анотація. Стаття присвячена особливостям огляду трупа на місці пожежі, впливові небезпечних факторів пожежі на тіло загиблого, природі походження тих чи інших тілесних ушкоджень.

Ключові слова: огляд, труп, пожежа, судово-медичний експерт, ушкодження.

Аннотация. Статья посвящена особенностям осмотра трупа на месте пожара, влиянию опасных факторов пожара на тело погибшего, природе происхождения тех или иных телесных повреждений.

Ключевые слова: осмотр, труп, пожар, судебно-медицинский эксперт, повреждения.

Summary. The article is devoted the features of review of dead body in place of fire, influential dangerous factors of fire on the body of lost, to nature of origin of those or other bodily harms.

Key words: review, dead body, fire, medico-legal expert, damage.

За наявності людських жертв до участі в огляді місця пожежі необхідно залучити судово-медичного експерта. Він надасть допомогу при огляді трупа, вкаже на ознаки, що свідчать про прижиттєвий чи посмертний вплив небезпечних факторів пожежі на тіло загиблого, про природу походження тих чи інших тілесних ушкоджень.

Різноманіття і латентний характер криміналістичної інформації вимагають певних навичок, сил і засобів при її виявленні, аналізі й оцінці, тому для проведення огляду місця пожежі необхідно залучати спеціалістів різного профілю. У цьому зв'язку, уявляється справедливою думка О. С. Григоряна, про те, що виїзд на місце пожежі одного спеціаліста не може перешкоджати виїзду іншого [1, с. 42].

При виявленні на місці пожежі трупа особливу увагу необ-

хідно звернути на місце його розташування і позу. Хоча встановлення істинної причини смерті і диференціація прижиттєвого чи посмертного впливу полум'я можливі тільки за умови повного судово-медичного дослідження трупа [2, с. 326], інформація про його місцезнаходження і позу може послужити підставою для висування версій про те, чи жива людина зазнавала впливу небезпечних факторів пожежі. Якщо труп лежить обличчям униз, ніби прикриваючи голову руками, або ж на шляхах евакуації, біля евакуаційних виходів і віконних отворів, це характерно для тих випадків, коли впливу полум'я зазнавала жива людина. Трупи дітей, а іноді й дорослих, можуть бути виявлені в затишних місцях під ліжком, у шафі що також указує на те, що впливу небезпечних факторів пожежі піддавалася жива людина.

При вдиханні гарячого повітря можуть утворитися опіки порожнини рота і гортані, спостерігається наявність кіптяви в отворах носа і ротової порожнини. При огляді обличчя трупа необхідно звернути увагу на наявність кіптяви і слідів опіку на вершинах і в глибині шкірних складок, зокрема в зовнішніх кутах очей, на чолі [2, с. 196]. У ряді випадків виявлення такого роду слідів тільки на вершинах шкірних складок може свідчити про зажмурювання очей в момент впливу полум'я, тобто про прижиттєве перебування людини в зоні пожежі.

Наявність крові на шкірі трупа й одязі, странгуляційної борозни під обгорілою мотузкою на шиї трупа, слідів легкозаймистих і горючих рідин на незгорілому одязі свідчать про те що дії небезпечних факторів пожежі зазнавав труп. Тілесні ушкодження, завдані людині до виникнення пожежі (вогнепальні, колото-різані рани, странгуляційна борозна), добре зберігаються навіть на значно обгорілих трупах, оскільки висока температура є своєрідним тканинним фіксатором [3, с. 269].

Як зазначає М. М. Тагаєв, внаслідок впливу на труп високої температури відбувається випаровування вологи, м'язи коротшають, та настає так зване „теплове задубіння”: тіло стає менше за висотою й об'ємом, набуває форми, що нагадує позу „воїна” чи „фехтувальника” [4, с. 758]. Недосвідчені слідчі, зазначає, В. І. Акопов, побачивши таку позу, роблять помилковий висновок про боротьбу, що передувала смерті, про опір людини.

Однак така поза характерна для будь-якого трупа (незалежно від причини смерті), що тривалий час зазнавав дії полум'я [5,

с. 320]. При виявленні в зоні пожежі сильно обгорілих трупів і їх окремих частин, для їхнього огляду доцільно залучати судового медика.

Наприклад, у нічний час у приватному домоволодінні, розташованому в с. Скрипаї Зміївського р-ну Харківської області виникла пожежа, внаслідок якої вогнем було цілком знищено житловий будинок. У процесі опитування свідків на місці події слідчий установив, що на момент виникнення пожежі в будинку повинно було перебувати чотири особи. Будівельні конструкції будинку обвалилися і являли собою купу пожежного сміття. Після загального огляду виникла необхідність розкопки пожежного сміття з метою відшукування загиблих і встановлення осередку пожежі. Зі слів сусідів слідчий склав схему розташування житлових і підсобних приміщень будинку, позначивши на ній місця розташування меблів і інших предметів домашнього побуту, і, залучивши для участі в огляді судового медика, розпочав розкопку згарища. У міру його розчищення учасниками огляду були виявлені окремі обгорілі частини тіла і внутрішні органи. Місця їх виявлення описувалися в протоколі і позначалися на плані. Відповідно до вказівок спеціаліста про належність частин тіла тому чи іншому трупу їх розкладали у відповідних місцях, що дозволило визначити кількість загиблих і висунути версії щодо події, яка сталася [6].

У результаті зовнішнього огляду трупа в протоколі повинно бути відображено його місцезнаходження, поза, наявні зовнішні ушкодження, наявність і стан одягу, вміст кишень, особа загиблого в тому випадку, якщо вона встановлена.

Литература

1. Григорьян А. С. Расследование поджогов. – М.: Юрид. Лит. – 1971. – 128 с.
2. Судебная медицина: учебник для студентов мед. ин-тов. / Под ред. В. М. Смолянинова. – М.: Медицина. – 1975. – 344 с.
3. Порубов Н. И. Криминалистика. – Минск: Высшейш. школа. – 1997. – 344 с.
4. Тагаев Н. Н. Судебная медицина: Учебник для слушателей вузов МВД Украины / Под общей ред. А.М.Бандурки. –Х.: Факт. – 2003. – 1256 с.
5. Акопов В. И. Судебная медицина в вопросах и ответах. – Ростов н/Д. – 1998. – 448 с.
6. Кримінальна справа № 39965642 // Архів Харківського обл. суду.